

SERMO XCIX<sup>1</sup>.

De verbis Evangelii Lucæ VII: *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix, etc.* De remissione peccatorum, contra Donatistas.

I. QUOD admonemur Domini eloquiis de divinis lectionibus, hinc credentes Deum velle nos loqui, proferimus Charitati Vestræ, illo adjuvante, Sermonem de remissione peccatorum. Evangelium enim cum legeretur, attentissime audistis, et res gesta narrata atque versata est ante oculos cordis vestri. Vidistis enim non carne, sed mente, Dominum Jesum Christum in domo Pharisæi recumbentem, et ab illo invitatum non fastidientem<sup>2</sup>. Vidistis etiam mulierem in civitate famosam, mala utique fama, quæ erat peccatrix, non invitata irruisse convivio, ubi suus medicus recumbebat, et quæsisse pia impudentia sanitatem. Irruens quasi importuna convivio; opportuna beneficio: (noverat enim quanto morbo laboraret, et illi sanando idoneum esse ad quem venerat sciebat:) accessit ergo, non ad caput Domini, sed ad pedes: et quæ diu male ambulaverat, vestigia recta quærebat. Prius fudit lacrymas, sanguinem cordis; et lavit Domini pedes obsequio confessionis. Capillis suis tersit, osculata est, unxit: tacita loquebatur; non sermonem promebat, sed devotionem ostendebat.

II. Quia ergo tetigit Dominum, rigando, osculando,

<sup>1</sup> Alias 23 ex homiliis 50. — <sup>2</sup> Luc. ix, 36.

tergendo, unguendo pedes ejus: Pharisæus qui invitaverat Dominum Jesum Christum, quia ex illo genere erat hominum superbiorum, de quibus Isaïas propheta dicit: « Qui dicunt: Longe recede a me, noli me tangere, quoniam mundus sum<sup>1</sup>: » putavit Dominum nescisse mulierem. Hoc apud se cogitabat, et dicebat in corde suo: « Hic si esset Propheta, sciret quæ mulier illi accessit ad pedes. » Ideo eum nescire credidit, quia illam non repulit, quia accedentem non prohibuit, quia tangi se a peccatrice permisit. Nam illum nescisse, unde sciebat? Quid enim si sciebat, o Pharisæe, invitator et irrisor Domini? Dominum pascis, et a quo pascendus sis, non intelligis. Unde scis, nescisse Dominum quæ fuerat illa mulier, nisi quia permissa est accedere, nisi quia illo patiente osculata est pedes ejus, nisi quia tersit, nisi quia unxit? Hæc enim non debuit permitti facere in pedibus mundis mulier immunda? Ad illius ergo Pharisæi pedes si talis mulier accessisset, dicturus erat quod Isaïas de talibus dicit: « Recede a me, noli me tangere, quoniam mundus sum. » Accessit autem ad Dominum immunda, ut rediret munda: accessit ægra, ut rediret sana: accessit confessa, ut rediret professa.

III. Audivit enim Dominus Pharisæum cogitantem. Jam hinc intelligat Pharisæus, si non poterat videre peccantem, qui potuit audire cogitantem. Proposuit ergo homini similitudinem de duobus, qui debebant uni sceneratori. Etiam ipsum enim sanare cupiebat, ne gratis apud eum panem comederet: ipsum pascentem esuriebat, ipsum emendare, ipsum mactare, ipsum manducare, ipsum in suum corpus trajicere volebat: sicut et illi mulieri Samaritanæ dixit: « Sitio<sup>2</sup>. » Quid est, Sitio? Desidero fidem tuam. Dicuntur ergo verba Domini in hac similitudine; et

<sup>1</sup> Isaï. lxxv, 5. — <sup>2</sup> Joan. iv, 7.

agitur utrumque, ut et invitator ille sanetur cum suis condiscumbentibus, Dominum Jesum Christum pariter videntibus, pariter ignorantibus, et ut illa mulier habeat fiduciam confessionis suæ, nec pungatur ulterius aculeis conscientiae suæ. « Debebat unus, inquit, quinquaginta » denarios, alius quingentos; donavit ambobus: quis » eum plus dilexit? » Respondit cui similitudo proposita erat, quod respondere utique ratio compellebat. « Credo, » Domine; cui plus donavit. » Et attendens ad mulierem, dixit ad Simonem: « Vides hanc mulierem? Intravi in » domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc » lacrymis suis lavit mihi pedes, et capillis suis tersit. » Osculum mihi non dedisti: illa ex quo ingressa est, non » cessavit pedes meos osculari. Oleo caput meum non » unxisti: illa autem pedes meos unxit unguento. Ideo » dico: Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit » multum. Cui autem modicum dimittitur, modicum » diligit<sup>1</sup>. »

IV. Oritur quæstio profecto solvenda, quæ attentionem Vestræ Charitatis desiderat, ne forte sufficere non possimus verbis ad totam ejus obscuritatem removendam et dilucidandam pro angustia temporis; maxime cum caro ista æstibus fatigata, jam recreari desideret, et debitum suum poscens, animæ aviditatem impediens ostendat quod dictum est: « Spiritus quidem promptus est, caro » autem infirma<sup>2</sup>. » Metuendum est, et valde metuendum, ne in his verbis Domini non bene intelligentibus his qui concupiscentiis suis carnalibus favent, et ab eis in libertatem educi pigrescunt, subrepat illa sententia, quæ prædicantibus etiam Apostolis nata est in linguis maledicorum, unde dicit apostolus Paulus: « Et sicut quidam » dicunt nos dicere: Faciamus mala, ut veniant bona<sup>3</sup>. »

<sup>1</sup> Luc. VII, 41-47. — <sup>2</sup> Matth. XXVI, 41. — <sup>3</sup> Rom. III, 8.

Dicit enim aliquis: Si cui modicum dimittitur, modicum diligit; « Cui autem plus dimittitur, plus diligit: » expedit plus diligere, quam minus diligere: oportet ut multum peccemus, et multum debeamus, quod nobis dimitti cupiamus, ut dimissorem magnorum debitorum amplius diligamus. Peccatrix enim illa mulier quanto plus debebat, tanto dimissorem debitorum suorum amplius diligebat, Domino ipso dicente: « Dimittuntur ei peccata » multa, quoniam dilexit multum. » Quare autem dilexit multum, nisi quia debebat multum? Denique addidit et adjunxit: « Cui autem modicum dimittitur, modicum » diligit. » Nonne expedit, inquit, ut multum mihi dimittatur, quam minus, unde amplius diligam Dominum meum? Videtis certe profunditatem quæstionis: scio, videtis. Videtis angustias temporis, et hoc videtis et sentitis.

V. Accipite ergo pauca. Si magnitudini quæstionis satis non fecero, interim præsentem recondite sermonem, in futuro tenete debitorem. Da nunc duos homines, ut sub exemplis evidentioribus quod proposui cogitetis. Unus eorum peccatis plenus est, diu pessime vixit; alter eorum pauca peccavit: accedunt ambo ad gratiam, baptizantur ambo; intrant debitores, exeunt liberi: plus donatum est uni, minus alteri. Interrogo quantum quisque diligit. Si invenero plus diligere eum, cui plura peccata dimissa sunt: utilius multa peccavit, utilior erat multa iniquitas, ne esset tepida charitas. Interrogo alium quantum diligit, invenio minus: nam si invenio tantum et illum diligere, quantum et ille diligit cui multa donata sunt, quomodo respondebo verbis Domini, quomodo verum erit quod Veritas dixit: « Cui modicum dimittitur, modicum diligit? » Ecce, ait aliquis, mihi modicum dimissum est, non multa peccavi; et tantum diligo, quantum iste, cui

multa dimissa sunt. Tu verum dicis, an Christus? Ad hoc tibi dimissum est mendacium tuum, ut mendacii dimissori crimen imponas? Si modicum tibi dimissum est, modicum diligis. Si enim modicum est tibi dimissum, et plurimum diligis, contradicis ei qui dixit: « Cui modicum cum dimittitur, modicum diligit. » Illi ergo plus credo, qui te plus novit. Parum tibi dimissum putas, prorsus parum diligis. Quid ergo, inquit, facere debui? Multa mala committere, ut multa essent, quæ posset ille mihi dimittere, ut amplius possem diligere? Angustat nos, sed Dominus qui hæc vera proposuit, ab angustiis liberet me.

VI. Dictum est hoc propter Pharisæum illum, qui vel nulla vel pauca se putabat habere peccata. Non enim Dominum invitaret, nisi aliquantum diligeret. Sed quam parum erat? Non osculum dedit, non saltem aquam ad pedes, et si non lacrymas: non illo obsequio prosecutus est, quo illa mulier quæ noverat quid sanaretur, et a quo sanaretur. O Pharisæe, ideo parum diligis, quia parum tibi dimitti suspicaris: non quia parum dimittitur, sed quia parum putas esse quod dimittitur. Quid ergo inquit ille? Ego qui homicidium non feci, homicida deputandus sum? Qui adulterium non admisi, pro adulterio puniendus sum? Aut ista mihi dimittenda sunt, quæ non commisi? Ecce iterum constitue duos, et loquamur ad eos. Venit unus supplex peccator, coopertus spinis tanquam hericius, et nimis timidus tanquam lepus. Sed petra est refugium hericiis et leporibus<sup>1</sup>. Venit ergo ad petram, invenit refugium, accipit auxilium. Alius non multa commisit: quid ei faciemus, ut multum diligit? quid persuadebimus? Contra Domini verba veniemus: « Cui modicum cum dimittitur, modicum diligit? » Ita plane, cui modicum dimittitur. Sed o tu qui dicis, te non multa

<sup>1</sup> Psal. ciii, 13.

commisisse: quare? quo regente? Deo gratias, quod motu et voce vestra intellexisse vos significastis. Jam, ut video, soluta quæstio est. Hic multa commisit, et multorum debitor factus est: ille gubernante Deo pauca commisit. Cui deputat ille quod dimisit, huic et iste deputat quod non commisit. Adulter non fuisti in illa tua vita præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in illum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci. Locus et tempus defuit; et ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes et quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est, et dimissum vidisti: mihi debes et tu quod non fecisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere et alter homo, si desit rector a quo factus est homo.

VII. Jam nunc quia ut potuimus, quæstionem profundam in tantilla temporis brevitate solvimus; aut si nondum solvimus, debitores, ut dixi, teneamur: illud potius breviter videamus de remissione peccatorum. Homo putabatur Christus et ab illo qui invitavit, et ab eis qui pariter discumbebant. Nescio quid illa peccatrix plus in Domino viderat. Nam quare fecit illa omnia, nisi ut sibi dimitterentur peccata? Noverat ergo illum posse peccata dimittere: illi autem noverant hominem non posse dimittere. Et credendum est quod omnes, id est, et illi discumbentes, et illa mulier accedens ad pedes Domini, omnes hi noverant hominem non posse peccata dimittere. Cum ergo omnes hoc nossent: illa quæ credidit eum dimittere posse peccata, plus quam hominem esse intellexit.

Denique cum dixisset mulieri : « Dimittuntur tibi peccata » tua : » continuo illi : « Quis est iste qui et peccata dimittit ? » Quis est iste, quem jam mulier peccatrix cognovit ? Tu recumbens quasi sanus, medicum ignoras : quia majore forsitan febre mentem etiam perdidisti. Nam et phreneticus ridens ploratur a sanis. Tamen illud bene nostis, bene tenetis : tenete, quia homo non potest peccata dimittere. Illa quæ sibi a Christo dimitti credit, Christum non hominem tantum, sed et Deum credit. « Quis » est iste, inquit, qui et peccata dimittit ? » Et Dominus, « Quis est iste, » dicentibus, non dixit : Filius Dei, Verbum Dei : non hoc dixit, sed in eo quod putabant aliquantum eos manere permittens, solvit quæstionem motus illorum. Qui enim videbat discumbentes, audiebat cogitantes ; conversus ad mulierem : « Fides tua, inquit, » te salvam fecit. » Isti qui dicunt : « Quis est iste qui et » peccata dimittit ? » qui me putant hominem, hominem putent. « Fides tua te salvam fecit. »

VIII. Medicus bonus ægros non solum præsentem sanabat, sed et futuros etiam prævidebat. Futuri erant homines qui dicerent : Ego peccata dimitto, ego justifico, ego sanctifico, ego sano quemcumque baptizo. Ex ipso numero et isti sunt, qui dicunt : « Noli me tangere<sup>1</sup>. » Usque adeo ex ipso numero sunt, ut nuper in collatione nostra, quod etiam in Gestis ipsis legere potestis, cum eis a Cognitore esset confessus oblatus, ut sederent nobiscum, respondendum putarent : Scriptum est nobis, cum talibus non sedere, scilicet ne per contactum subselliorum ad eos velut nostra contagio perveniret. Vide si non est, « Noli me tangere, quia mundus sum. » Alio autem die, ubi opportunius erat, commemoravimus eos hujus miserimæ vanitatis, cum ageretur de Ecclesia, quia mali in ea

<sup>1</sup> Isai. lxxv, 5.

non contaminant bonos : respondimus eis, quia ideo nobiscum sedere noluerunt, et dixerunt, se Scriptura Dei fuisse commonitos, quia videlicet scriptum est : « Non » sedi in concilio vanitatis : » diximus : Si ideo nobiscum sedere noluitis, quia scriptum est : « Non sedi in concilio » vanitatis ; » quare nobiscum ingressi estis, cum consequenter scriptum sit : « Et cum iniqua gerentibus non in- » troibo<sup>1</sup> ? » Ergo in hoc quod dicunt : « Noli me tan- » gere, quia mundus sum, » similes sunt illi Pharisæo, qui Dominus invitaverat, et propterea putabat eum nescisse mulierem, quia non eam prohibuerit a contactu pedum suorum. Sed in alio melior Pharisæus, quia cum putaret hominem Christum, non credebat ab homine posse dimitti peccata. Melior ergo Judæis quam hæreticis apparuit intellectus. Judæi quid dixerunt ? « Quis est hic, » qui et peccata dimittit ? » Audet sibi homo hoc usurpare ? Quid contra hæreticus ? Ego dimitto, ego mundo, ego sanctifico. Respondeat illi, non ego, sed Christus : O homo, quando ego a Judæis putatus sum homo, dimissionem peccatorum fidei dedi : Non ego, respondet tibi Christus. O hæretice, tu cum sis homo, dicis : Veni, mulier, ego te salvam facio ! Ego cum putarer homo, dixi : « Vade, mulier, fides tua salvam te fecit. »

IX. Respondent, nescientes, sicut ait Apostolus, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant : respondent et dicunt : Si non dimittunt homines peccata ; falsum est ergo quod ait Christus : « Quæ solveritis in terra, soluta » erunt et in cælo<sup>2</sup>. » Nescis quare hoc dictum sit, quomodo dictum sit. Daturus erat Dominus hominibus Spiritum sanctum, et ab ipso Spiritu sancto fidelibus suis dimitti peccata, non meritis hominum volebat intelligi dimitti peccata. Nam quid es homo, nisi æger sanandus ? Vis mihi

<sup>1</sup> Psal. xxv, 4. — <sup>2</sup> Matth. xviii, 18.

esse medicus? Mecum quære medicum. Nam hoc ut evidenti-  
 us ostenderet Dominus, ab Spiritu sancto quem donavit  
 fidelibus suis, dimitti peccata, non meritis hominum,  
 quodam loco sic ait resurgens a mortuis: « Accipite  
 » Spiritum sanctum<sup>1</sup>. : » et cum dixisset: « Accipite  
 » Spiritum sanctum, » continuo subiecit: « Si cui dimi-  
 » seritis peccata, dimittuntur ei: » hoc est, Spiritus dimittit,  
 non vos. « Spiritus autem Deus est. » Deus ergo dimittit,  
 non vos. Sed ad Spiritum quid estis vos? « Nescitis,  
 » quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vo-  
 » bis<sup>2</sup>? » Et iterum: « Nescitis quia corpora vestra tem-  
 » plum in vobis est Spiritus sancti, quem habetis a Deo<sup>3</sup>? »  
 Deus ergo habitat in templo sancto suo, hoc est, in sanctis  
 suis fidelibus, in Ecclesia sua: per eos dimittit peccata;  
 quia viva templa sunt.

X. Sed qui dimittit per hominem, potest dimittere et  
 præter hominem. Neque enim minus idoneus est per se  
 dare, qui potest per alium dare. Per Joannem quibusdam  
 dedit, ipsi Joanni per quem dedit? Merito volens Deus hoc  
 ostendere, et huic veritati attestari, cum quidam in Samaria  
 evangelizati essent, et baptizati essent, et baptizati a Philippo  
 evangelista, uno de septem diaconibus primitus electis, non  
 acceperunt Spiritum sanctum, et baptizati erant. Nuntiatum  
 est Discipulis, qui erant Jerosolymis, et venerunt ad  
 Samariam, ut illi qui baptizati erant, per impositionem  
 manus eorum acciperent Spiritum sanctum. Et ita factum  
 est: venerunt et imposuerunt eis manus, et acceperunt  
 Spiritum sanctum. Quia tunc sic dabatur Spiritus sanctus,  
 ut etiam appareret datus. Qui enim eum accipiebant,  
 linguis omnium gentium loquebantur: ut significarent  
 Ecclesiam in gentibus linguis omnium locuturam. Acceperunt  
 ergo Spiritum sanctum, et in eis evidenter appa-

<sup>1</sup> Joan. xx, 22. — <sup>2</sup> 1 Cor. iii, 16. — <sup>3</sup> Id. vi, 19.

ruit. Quod cum vidisset Simon, putans hoc esse hominum,  
 voluit esse et suum. Quod hominum putavit, ab hominibus  
 emere voluit. « Quantam, inquit, vultis a me pecuniam  
 » sumere, ut per impositionem manuum mearum  
 » detur Spiritus sanctus? Tunc eum detestatus Petrus ait:  
 » Non est tibi pars neque sors in hac fide. Donum enim  
 » Dei putasti pecunia comparandum? Pecunia tua tecum  
 » sit in perditionem<sup>1</sup>: » et cætera quæ ibi congruenter  
 locutus est.

XI. Quare autem hoc ego commemorare volui, intendat  
 Charitas Vestra. Oportebat ut Deus prius ostenderet se  
 per homines operari: sed per se deinde, ne putarent homines,  
 quod putavit Simon, hominum illud esse, non Dei. Quanquam  
 et ipsi Discipuli jam hoc noverant. Nam centum-viginti  
 homines collecti erant, quando in eos per nullius manus  
 impositionem venit Spiritus sanctus<sup>2</sup>. Quis enim tunc eis  
 manus imposuerat? Et tamen venit, et primos implevit.  
 Post illud scandalum Simonis, quid egit Deus? Videte  
 doctorem, non sermonibus, sed rebus. Idem ipse Philippus,  
 qui baptizaverat homines, et non in eos venerat Spiritus  
 sanctus, nisi convenissent Apostoli, et eis manus imposuissent,  
 baptizavit eunuchum, id est, spadonem quemdam Candacis  
 reginæ, qui adoraverat in Jerusalem, et rediens inde  
 legebat in curru suo Isaiam prophetam, et non intelligebat.  
 Admonitus Philippus accessit ad currum, exposuit lectionem,  
 instruxit fidem, evangelizavit Christum. Credidit eunuchus  
 in Christum, et ait cum venissent ad quamdam aquam: « Ecce  
 » aqua, quis prohibet me baptizari? Ait illi Philippus: Si  
 » credis in Jesum Christum? Respondit ille: Credo Filium  
 » Dei esse Jesum Christum. Continuo descendit cum illo  
 » in aquam<sup>3</sup>. » Impleto baptismatis mysterio et sacra-

<sup>1</sup> Act. viii, 19-21. — <sup>2</sup> Id. i, 15, et ii, 1. — <sup>3</sup> Id. viii, 36-38.

mento, ne hominum putaretur donum Spiritus sancti, non expectatum est, sicut tunc, ut venirent Apostoli, sed continuo venit Spiritus sanctus. Soluta est Simonis cogitatio, ne in tali cogitatione haberet imitatores.

XII. Deinde aliud mirabilius exemplum. Petrus venit ad centurionem Cornelium, ad hominem incircumcisum gentilem: coepit prædicare Christum Jesum, et illi, et eis qui cum illo erant<sup>1</sup>. Adhuc loquente Petro, non dico, nondum imponente manum, sed nondum etiam baptizante, et cum dubitarent qui erant cum Petro, utrum incircumcisi baptizandi essent; (natum quippe erat inter Judæos qui crediderant, et eos qui fideles ex gentibus facti erant, scandalum, id est, Judæos et Christianos, qui baptizabantur incircumcisi: ) ut hanc Deus tolleret quæstionem, cum loquitur Petrus, venit Spiritus sanctus, implevit Cornelium, implevit eos qui cum illo erant. Et ipsa attestazione rei magnæ, quasi clamatum est ad Petrum: Quid de aqua dubitas? jam ego hic sum.

XIII. Secura ergo quælibet anima a multa nequitia per dominicam gratiam liberanda, tanquam immunda prostitutione mundanda in Ecclesia, credat, accedat ad pedes Domini, quærat vestigia Domini, confiteatur lacrymas fundens, tergat capillis suis. Pedes Domini, prædicatores Evangelii. Capilli mulieris, superflue possessiones. Tergat capillis, tergat prorsus, operetur misericordiam: et cum terserit, osculetur; accipiat pacem, ut habeat charitatem. Accessit ad talem, baptizata est a tali, qualis erat apostolus Paulus: audiat ab illo: « Imitatores mei » estote, sicut et ego Christi<sup>2</sup>. » Baptizata est autem ab alio aliquo sua quærente non quæ Jesu Christi<sup>3</sup>: audiat a Domino. « Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite<sup>4</sup>. » Secura sit et in illo, sive in bonum Evan-

<sup>1</sup> Act. x, 25. — <sup>2</sup> I Cor. iv, 16. — <sup>3</sup> Philip. ii, 21. — <sup>4</sup> Matth. xxiii, 3.

gelistam incurrat, sive in eum qui quod dicit non facit. A Domino enim secura audit: « Vade, mulier, fides tua » te salvam fecit. »

### SERMO C<sup>1</sup>.

De verbis Evangelii Luc. ix, ubi agitur de tribus, quorum unus dixit: *Domine, sequar te quocumque ieris*, et reprobatus est; alius non audebat, et excitatus est; tertius differebat, et culpatus est.

I. DE capitulo Evangelii quod Dominus donavit, audite. Lectum est enim, Dominum Jesum differenter egisse, cum obtulit se unus, ut eum sequeretur, et reprobatus est; alius non audebat, et excitatus est; tertius differebat, et culpatus est. Quod enim dixit: « Domine, sequar » te quocumque ieris<sup>2</sup>, » quid tam promptum, quid tam impigrum, quid tam paratum, et quid ad tantum bonum aptissimum, sequi Dominum quocumque ierit? Miraris hoc, dicens: Quid est hoc, quod magistro bono Domino Jesu Christo invitanti discipulos, quibus daret regnum cœlorum, displicuit tam paratus? Sed quia talis magister erat, qui futura prævideret, intelligimus, fratres, istum hominem, si sequeretur Christum, sua quæsiturum fuisse, non quæ Jesu Christi. Ipse enim dixit: « Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum » cœlorum<sup>3</sup>. » Et iste de ipsis fuit, nec sic se ipse noverat, quomodo medicus inspiciebat. Nam si jam se fictum esse spectabat, si jam dolosum et insidiosum se no-

<sup>1</sup> Alias vii, de verbis Domini. — <sup>2</sup> Luc. ix, 57. — <sup>3</sup> Matth. vii, 21.

verat, cui loqueretur non noverat. Ipse est enim de quo ait Evangelista : « Non opus habebat, ut quisquam ei testimonium perhiberet de homine : ipse enim sciebat » quid esset iu homine <sup>1</sup>. » Quid ergo respondit ? « Vulpes foveas habent, et volatilia cœli nidos : Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet <sup>2</sup>. » Sed ubi non habet ? In fide tua. Vulpes enim habent foveas in corde tuo, dolosus es : volatilia cœli habent nidos in corde tuo, elatus es. Dolosus et elatus, non me sequeris. Quomodo sequitur dolosus simplicitatem ?

II. Et ad alterum continuo tacentem, et nihil dicentem, nihil promittentem dicit : « Sequere me <sup>3</sup>. » Quantum mali in illo, tantum boni videbat in isto. « Sequere me, » dicit nolenti. Ecce habes hominem paratum, « Sequor te quomodo cumque ieris : » et tu dicit nolenti : « Sequere me ? » Istum, inquit, declino ; quia video ibi foveas, video nidos. Quid ergo molestus es huic, quem provocas, et excusas ? Ecce etiam compellis, et non venit ; hortaris, et non sequitur. Quid enim dicit ? « Ibo prius sepelire patrem meum. » Fides cordis ejus Domino se ostendebat : sed pietas differebat. Dominus autem Christus quando parat homines Evangelio, nullam excusationem vult interponi carnalis hujus temporalisque pietatis. Hæc quidem et lex Dei habet, et ipse Dominus arguit Judæos, quia destruebant ipsum mandatum Dei. Et Paulus apostolus in Epistola sua posuit, et dixit : « Hoc est mandatum primum » in repromissione. » Quod ? « Honora patrem tuum, et matrem tuam <sup>2</sup>. » Deus utique dixit. Volebat ergo iste juvenis obtemperare Deo, et sepelire patrem suum : sed est locus, et est tempus, et est res, quæ huic rei, huic tempori, huic loco serviat. Honorandus est pater, sed obediendum est Deo. Amandus est generator, sed præpo-

<sup>1</sup> Joan. 17, 25. — <sup>2</sup> Luc. 11, 58. — <sup>3</sup> Ibid. 59. — <sup>4</sup> Ephes. vi, 2.

nendus est Creator. Ego, inquit, ad Evangelium te voco, ad aliud opus mihi necessarius es : majus est hoc, quam quod vis facere. « Sine mortuos sepelire mortuos suos <sup>1</sup>. » Pater tuus mortuus est : sunt alii mortui qui sepeliant mortuos. Mortui sepelientes mortuos qui sunt ? Potesne mortuus a mortuis sepeliri ? Quomodo involvunt, si mortui sunt ? Quomodo portant si mortui sunt ? Quomodo plangunt, si mortui sunt ? Et involvunt, et portant, et plangunt, et mortui sunt : quia infideles sunt. Docuit nos quod scriptum est in Cantico Canticorum, dicente Ecclesia : « Ordinate in me charitatem <sup>2</sup>. » Quid est, « Ordinate » in me charitatem ? » Facite gradus, et cuique quod debetur, restituite. Nolite anteriora posterioribus subdere. Amate parentes, sed præponite Deum parentibus. Attendite matrem Machabæorum : « Filii, inquit, nescio quomodo apparuistis in ventre <sup>3</sup>. » Concipere vos potui, parere vos potui ; formare non potui : illum ergo audite, illum mihi præponite : nolite attendere, ne sine vobis remaneam. Præcepit et secuti sunt. Quod docuit mater filios, hoc docebat Dominus Jesus Christus istum cui dicebat : « Sequere me. »

III. Quia nunc alius Discipulus misit se in medio, cui nemo aliquid dixit : « Prosequar te, Domine, ait, sed » vado primum renuntiare his qui in domo sunt <sup>4</sup>. » Credo hic sensus est : Nuntiem meis, ne forte quomodo fieri solet, quærant me. Et Dominus : « Nemo ponens manum » super aratrum, et respiciens retro, aptus est regno cœlorum <sup>5</sup>. » Vocat te Oriens, et tu attendis Occidentem. In hoc capitulo hoc discimus, quoniam quos voluit Dominus, hos elegit. Elegit autem, sicut dicit Apostolus, et secundum suam gratiam, et secundum illorum justitiam.

<sup>1</sup> Luc. 11, 60. — <sup>2</sup> Cant. 11, 4. — <sup>3</sup> 2 Macchab. vii, 22. — <sup>4</sup> Luc. 11, 61. — <sup>5</sup> Ibid. 62.

Talia enim sunt verba Apostoli : « Attendite, inquit, quid » dicit Elias : Domine, Prophetas tuos occiderunt, alta- » ria tua everterunt, et ego relictus sum solus, et quæ- » runt animam meam. » Sed quid illi dicit responsum divinum? « Reliqui mihi septem millia virorum, qui non » curvaverunt genua ante Baal<sup>1</sup>. » Solum te putas esse servum bene laborantem : sunt et alii me timentes, et non pauci. Nam septem millia ibi habeo. Et adjunxit : « Sic ergo et in hoc tempore. Crediderunt enim aliqui » Judæi, et multi fuerunt reprobati : » sicut et ille qui vulpium foveas gestabat in animo. « Sic ergo, inquit, et » in hoc tempore, reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt ; » id est, idem Christus est qui tunc, et modo, qui et illi tunc Eliæ dixit : Reliqui mihi. Quid est : Reliqui mihi? Ego illos elegi, quia vidi mentes illorum de me præsumentes, non de se, nec de Baal. Non sunt mutati, sic sunt ut a me facti sunt. Et tu qui loqueris, nisi de me præsumeres, ubi esses? Nisi gratia mea plenus esses, nonne ante Baal etiam ipse genua flecteres? Gratia autem mea plenus es; quia nihil de tua virtute, sed totum de mea gratia præsumpsisti. Noli ergo in hoc gloriari, ut putes te in servitio tuo non habere conservos : sunt quos elegi, sicut et te, de me scilicet præsumentes : sicut ait Apostolus : « Et nunc reliquiæ per electionem gratiæ » salvæ factæ sunt. »

IV. Cave, o Christiane, cave superbiam. Licet enim imitator sanctorum sis, totum semper gratiæ reputa : quia ut esset aliquid reliquum, gratia in te Dei, non tuum meritum fecit. De ipsis denique reliquiis dixerat propheta Isaias commemorans : « Nisi Dominus Sabaoth reliquisset » nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut » Gomorrha similes fuisset. Sic ergo, inquit, et in

<sup>1</sup> Florus ad Rom. xi, 3, etc.

» hoc tempore reliquiæ per electionem gratiæ salvæ fac- » tæ sunt<sup>1</sup>. » Si autem gratia, inquit, jam non ex operi- » bus, id est, jam non de tuo merito extollaris : alioquin » gratia jam non est gratia<sup>2</sup>. » Si enim de tuo opere præsumis ; ergo merces tibi redditur, non gratia condonatur. Si autem gratia est, gratis datur. Interrogo nunc. Credis, o peccator, Christo? Dicis, Credo. Quid credis? Gratis universa peccata per ipsum tibi posse remitti? Habes quod credidisti. O gratia gratis data! Quid tu juste, credis te sine Deo non posse servare justitiam? Ipsius ergo totum reputa, quod justus es, pietati : quod autem peccator es, tuæ iniquitati ascribe. Esto accusator tuus, et ille erit indultor tuus. Omne enim crimen, facinus, vel peccatum, nostræ est negligentiae et omnis virtus et sanctitas, Dei est indulgentiæ. Conversi ad Dominum, etc.

### SERMO CI<sup>3</sup>.

De verbis Evangelii Luc. x : *Messis quidem multa, etc.*

I. IN lectione Evangelii, quæ modo recitata est, admonemur quærere quæ sit messis de qua Dominus ait : « Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate » Dominum messis, ut mittat operarios in messem » suam<sup>4</sup>. » Tunc adjecit duodecim discipulis suis, quos et Apostolos nominavit, alios septuaginta duos, et misit illos omnes, sicut ex verbis ejus apparet, ad paratam messem. Quæ ergo erat illa messis? Non enim illa messis in his

<sup>1</sup> Isai, i, 9. — <sup>2</sup> Rom. xi, 6, etc. — <sup>3</sup> Alias 427 de Sanctis. — <sup>4</sup> Luc. x, 7.